

8JH-32

£ 85

Preç Zogaj

**NJËRI
NGA
ATA**

TREGIME

814-52

£ 85

Preç Zogaj

**NJËRI
NGA
ATA**

TREGIME

BIBLIOTEKA E SHTETIT

SHKURTAR

57 50753

SHTËPIA BOTUESE
«NAIM FRASHËRI»

Njëri nga ata

Kur u nis nëpër rrugën e gjatë, as që e vrau mendjen nëse do t'i tregonte gruas apo jo. Parafytyronte takimin me të, kur do t'i buzëqeshte që prej fundit të oborrit, në qoftë se ajo do të gjendej në derë, e ftuar nga kumbimi i njohur i hapave të tij. Ose më mirë t'i punonte një lojë. T'i afrohej shtëpisë nga prapa pa u ndier, të hidhte një guralec në rrasat e mbulojës dhe fap, të ngjishej pas faqes së murit. Ajo do të dëgjojë trokëllimën. Do të marrë pushkën në dorë, do të dalë jashtë e do t'u bjerë qark mureve për të njohur gërgasin. Atëherë do ta përmbledh në krahë trupin e saj të hollë, thosh-te me vete.

Ky ishte kthimi i fundit në shtëpi, për t'u nisur për herë të fundit nga shtëpia, po atë natë. I hidhërohej loja dhë hiqte dorë. Sepse loja të nesërmen a të pasnesërmen, kur nuk do të ishte më, do të bëhej kujtimi më

i dhembshur i vejushës. Ndërtonte një plan të ri takimi, duke shmangur befasinë; një takim të qetë, të zakonshëm, të pabujshëm. Mendonte darkën, fjalosjen nën dritën e kursyer të druve, mehjen e saj kur të mbaronin fjalët, frymëmarrjen e shqetësuar të të dyve nëpër heshtje... Gjithçka kishte një fund të shpejtë, dhe ai duhej të ngrihej, të falej e të nisej. Ai kishte marrë leje vetëm për gjysmë nate, sa për ta parë. Nuk do të flinte me të. Kurrsesi.

Nëpër valën e dhembjeve që i shkaktoi parafytyrimi i ndarjes, u ngrit nëpër qenien e tij pyetja: a t'i tregoj, apo jo? E shihte mirë si i terej fytyra, ndërsa i thoshte «po shkoj të vdes», si i hapeshin sytë e mëdhenj, që s'mund t'i mendonte ndryshe vetëm ashtu, si gojë të hapura të rënkimit. E humbi trimërinë përballë tyre, iu rënduan hapat dhe mendoi se kot kishte kërkuar leje të zbriste në fshat një natë para vdekjes. Më mirë të vritej me flamurtarët e tjerë dhe ajo ta merrte lajmin si të gjitha gratë e tjera, të bëhej vejane në të vdekur të burrit, jo qysh në të gjallë të tij. Kot ishte nisur, marrëzi. Çdo njeri ka një sekret në vetvete, të pashpallur kurrë, për askënd, as për vetë njeriun që e ka me vete. Ky sekret është vdekja. Ajo s'tregon kurrë se kur vjen dhe, kur tregon, njeriu nuk u thotë të tjerëve: nesër vdes. Ky është një sekret i mirë i njerëzve. Prandaj atij iu kthye mendja: Vendosi të shkonte në fshat, po gruas të mos i thoshte gjë.

Kur mbërriti, po bëhej mbrëmje. Shtëpitë dukeshin si lëvozhgë vezësh të vjetra. Sa shkeli në pllakat e gurta të oborrit, e shoqja doli me të shpejtë në derë. Sa qenka holluar,

mendoi ai. Pastaj buzëqeshi, po kushedi si do t'i jetë dukur asaj ajo buzëqeshje e qëllimtë, e paramenduar, e menjëhershme. Prapa fustanit të saj u duk koka e bukur e djallit të fqinjit. Ky kërceu në oborr, iu hodh në qafë, i shpëtoi papritur nga krahët dhe ia mbathi me vrap nga shtëpia e vet.

— Kthehu, ku shkon? — i thirri ajo. Djaloşi dhjetë-dymbëdhjetëvjeçar rrokulliste gurët e rrugës me këmbë dhe tundte njërin krah lart, pa e kthyer kokën.

— E shikon çfarë shejtani? — i tha ajo të shoqit. — Më kishte thanë se, sapo të vish ti, do të ikte menjihërë. Pse menjihërë? e pyesja. Ku di unë, më thoshte.

Ata hynë brenda duke qeshur. Ai vari hutën në gozhdë. Hija e tij e madhe valëzonte në murin e palyer sipas lëvizjeve që bënte flaka e pishës. Dukej i lodhur dhe i ligur.

Ajo afroi enët e vogla të larjes, por ai i tha se kishte nevojë të lanë krejt trupin me ujë të nxehtë dhe të vishte këmishën e re të arkës. Ajo u tremb një çast. Deshi ta pyeste «pse», pastaj pyetja iu duk pa kuptim, sepse njeriu ka nevojë të lahet e të ndërrohet në çfarëdo kohe. E afroi kazanin te ziarri, e vuri mbi këmbjet dhe zbrazi në të dy kusi me ujë. Drita e zbehtë e dhomës u dobësua më shumë. U nis të mbushte ujë tjetër, por ai i tha se nuk duhej më.

— A janë vra shumë? — e pyeti e shoqja.

— Shumë, — iu përgjigj ai pa vëmendje. Diku nëpër natë binte një zile bagëtish. Ai ishte mbështetur te faqja e murit, ndërsa e shoqia rrinte në një fron përballë. Ishte në përgjim. fytyra e saj e re qe e tendosur; nuk dinte ç'ti thoshte. Heshtjen e mbushi trin-

gëllimi i asaj ziles së bagëtive që tani u ndie më afër. Ai ktheu sytë nga dritarja e vogël, nga shihej dy pëllëmbë natë. Iu duk se vetoi diçka e shpejtë atje, si hije njeriu. Priti se mos hija do të dukej përsëri, por nuk pa tjetër gjë veç natës. E pushtoi një ankth shtrëngues. E shoqja mbante duart në bark dhe lakohej nga pak përpara. Asaj i dhembte diku. Vetëm fëmija jo, për këtë ishte i sigurt. Ajo thërriste për një fëmijë, apo s'kishte ngrënë... Ai pati frikë ta pyeste a kishte bukë. Por ndofta nuk i dhembte nga varfëria, ndofta i dhembte diçka tjetër, andej nga shpirti. Ankthi e lëshonte ngadalë, i dukej se tok me të trettej edhe vetë ai dhe nuk mbetej gjë tjetër veç sy, sy shpirtrash që rrinë në trarë dhe përgjojnë vetminë e vejushës, siç i kishin thënë në fëmijëri për burrat që vriten. E pyeti më në fund gruan ku e çfarë i dhembte. Ajo i tha se po e lëshonin ëndrrat. Cilat ëndrra? — pyeti ai. Ajo kafshoi buzët me turp dhe tha se nuk dinte cilat ëndrra, veçse po e lëshonin tani që ai po shtrihej në kurriç, pranë oxhakut, dhe priste të ngrohej uji, për të veshur këmishën e re të arkës.

Ai tundi kokën në shenjë mohimi.

Ajo u ndie e penduar për ato që tha. U ngrit me lehtësi nga froni, duke lozonjuar nga pak me trup dhe preku me gisht ujin e kazanit. Ishte ngrohur tamam për t'u larë. E bartën të dy në banjën ngjitur me korridorin, ai filloi të zhvishej, ndërsa e shoqja i solli pishën e ndezur dhe teshat. Pas pak ai doli nga banja dhe e gjeti sofrën të shtruar: dy rriska bukë çerepi, djathë dhe thelpinj hudhrash. Ndihej i lehtësuar, por oreks nuk kishte. E thirri të shoqen t'i ndante flokët. Ajo e uli në gjunjë,

mbi shtroja dhe nisi t'ia drejtonte vijën e flokëve nga e majta. Ti je kalama, i thoshte duke ia shkuar pëllëmbën në fytyrën e butë, ti je vërtet kalama. Ai shtriu dorën drejt faqes së murit, mori lahutën, e vuri midis gjunjëve dhe filloi me zë të butë: *Moj e mira, pshtet për zit!* / *Prej një brezi t'i lshova syt!* / *T'pashë një meste tuj qëndisë!* / *Nxora alltinë shtatë herë me qitë...*

Zëri vinte plot mall e ankime, mbase nisej vajtueshëm prej së poshtmi dhe filtrohej diku afër grykëve. Ai ngriti sytë e dalldisur lart nga fytyra e së shoqes, si për t'i premtuar plotësimin e shpejtë të një dëshire mbi dëshirat. Dhe filloi: *Moj e mira vetullgalë!* / *Pse s'mi fole dy-tri fjalë!* / *Me i mbajtë mend derisa të jem gjallë!* / *Kur të vdes, ndaç qesh, n'daç qaj...* Dhe e prishi punën, kur, pa pushuar fare, vazhdoi: *Ku po këndon njaj zogu i zi!* / *Përmbi varr të djalit të ri...*

Ajo ia ndali harkun me një kundërshtim të prerë:

— Jo, jo! Mjaft për sonte!

— Po kur...?

— Kur të mbarojë lufta...

— Mirë, — i tha ai. U ngrit, e vari lahutën në gozhdë, bëri një gjysmëhark të shpejtë dhe i doli asaj prapa shpine. Ajo lidhi duart pak poshtë gjinjve dhe priti e tulatur.

— A të merr malli me luejtë? — tha ai, duke ia hedhur dorën në qafë. Ajo fërgëlloi me shejtani, u hepua pak prapa, por nuk gjeti mbështetje, sepse ai tërhijej duke ia mbajtur pëllëmbën mbi shpinë. Tri-katër herë u përsërit e njëjta gjë. Më në fund ajo hoqi dorë, lidhi me nervozizëm shaminë e zgjidhur dhe u shtrua në sofër. Asnjëri s'po hante.

— Përse më shikon ashtu, mor zot, sikur nuk i beson vetes se ti je dhe unë jam? — u ankua ajo.

«S'due të jem i pabesë me ty! Hiqe bukën, nuk më hahet bukë, nuk kam ku ta shtie. Krejt trupin e kam me dhimba për ty. Nesër dal në Deçiq me gjithë flamur. Jemi shtatë burra. Kur të jesë i pari, e merr flamurin i dyti, kur të jesë i dyti, e merr i treti... Unë jam i treti... Ti, mos thuej pse të lanë ty, që s'ke fëmijë, se, kur ke fëmijë, asht ma lehtë, në fund të fundit.»

Nuk e kishte të qartë, i mendoj apo i tha këto, sepse, pasi përtypi një kafshatë, foli papritur:

— Prandaj të martohesh!

Ajo u kruspullosoi dhe e shikoi me frikë e tmerr.

— Çfarë thue? — thirri.

— Ih, sa burrë i keq kam qenë unë. Të nantëdhetenantat i kam ba pas kurrizit. Kam vjedhë, kam rrejtë...

I numëronte me gjakftohtësi të nëntëdhjetë-nëntat dhe priste që të ndaleshin vijat e lotëve në faqet e saj dhe ajo ta shikonte me egërsi.

«Jo, jo», mohonte ajo me kokë dhe vijat e lotëve në faqe kullonin.

— Ma ke pasë mërzitë jetën! S'kisha ç'të baja me të heqë qafe...

— Rrenë! Asht rrenë! Asnji s'asht e vërtetë, — bërtiti ajo dhe u shkreh në të qara.

Shkonte nata dhe zilja e një grigje ishte prapë diku, larg tashmë, si orë e natës. Ata ishin shtrirë në kurriz, pa u zhveshur, dhe vështronin trarët e nxirë.

— Nuk duhet të qajmë, të qarët askush nuk e mban mend, — tha ai.

— Ku do të shkosh kështu, pash zotin? Vetëm në përralla ka udhë ku shkohet e s'vihet ma...

— Jo vetëm në përralla...

Ajo iu ngjesh pas trupit, e shtrëngoi me gjithë fuqinë, pastaj po aq papritur e lëshoi, e shtyu me forcë, ndërsa vetë u largua nga muri.

Këndonin gjelat e parë, që ndillnin zgjimin. Ai u përkul mbi sytë e saj gjysmë të mbyllur, e vështrroi një copë herë, pastaj u ngrit rrëmbimthi, shtrëngoi brezin dhe nyjat e tjera të veshjeve, hodhi hutën në krah dhe tha se po shkonte. Ajo e pa si një të huaj, vuri pëllëmbët mbi gropat e syve dhe qau me ulërime të mbytura. Ai i zgjati dorën dhe e tërhoqi nga vetja.

U ndanë në oborr si dy hije. Hija e tij zvo-gëlohej në udhën e madhe të veriut, gjersa humbi nëpër faqet fantastike të maleve.

Pas tri ditësh, një gazetar, që shkroi në shtyp për «vetëflimin primitiv të shtatë shqip-tarëve në përpjekje për ta ngritur flamurin në pikën më të lartë të pozicioneve të kundërshtarit», mori honorarin e majmë dhe u nis për pushime.

Albana

Sapo mbarova provimet e formimit, hëngrëm një darkë të qetë me shokët e kursit në lulishte «Drini», bëra gati valixhen e vjetër dhe u ktheva në fshat. Makina më ndaloi pranë zyrave të sektorit, Urime, urime, më foli centralistja e fshatit sapo zbrita nga makina dhe shkela tokën e vendit ku kam lindur. Toninit s'i paska ndenjur goja rehat, mendova. Me qëllim ngrita supet, gjoja se nuk merrja vesh për se ishte fjala. Lëre modestinë tani! Centralistja tundte kokën dhe më vështronte me adhurim të përzier me mall mua, bashkëfshatarin e vet, i cili tash e prapa do ta çonte jetën në ato zyrat e bukura të Tiranës. Sipas vajzave të brigadës së frutikulturës, me të cilat u këmbeva në rrugë, kjo gjë ishte vendosur përfundimisht. Sa u vura në vijë të drejtë me to, ndalën të qeshurat, më kthyen me përzemërsi përshëndetjen e ngrohtë, kurse njëra bëri një hap para shoqe-